

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Quartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput I. (a) Gregorius Anthemio Subdiacono.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

aqua, & quamdiu vixerit, semper aliquid pœniteat: mittere eam, si ante cum consensu amborum conjuncti sint: si vero dimiserit eam, & aliam ducit similiter quoque & mulier pœniteat, si aliter fecerit. Si quis liber ancillam, aut suam, aut alterius uxorem, sive ancillam, sive liberam, ut supra in matrimonio acceperit, non habet licentiam di- scriptum est, pœniteat.

TITULUS X.

De natis ex libero ventre.

CAPUT I.

(a) Gregorius Anthemio Subdiacono.

Non solum frequentibus præceptionibus, sed etiam præsentem te sapius monuisse me memini, ut illic vice nostra non tantum pro utilitatibus ecclesiasticis, quantum pro sublevandis (b) pauperum necessitatibus fungeris, & eos magis cujuslibet oppressionibus vindicares. Præsentium ergo lator Gaudiofus insinuavit nobis ab (c) actoribus sanctæ Romanæ, cui Deo auctore præsidemus, Ecclesiæ, sibi violentiam irrogari, asserens, quod filios suos viri prædictæ Ecclesiæ velint vindicare. Oblatis etenim ab eo documentis agnovimus, Siricam uxorem præsentium portitoris ab Ecia, quondam gloriose memoria Morenæ cuidam foeminae titulo donationis fuisse largitam, & ab eadem Morena per (d) epistolam manumissam: & ided indecens esse credimus, ut progeniti ex libera muliere filii ad servitium retrahantur. Propterea experientia tuae præsentis auctoritate præcipimus, ut his ipsis documentis, sicut & nos didicimus, exuto à curis animo diligenter intendat, quatenus si documenta nulla sunt ab Ecclesiæ parte, quæ documentis hujus hominis debeant obviare, ab ejus se molestia sine aliqua retractione suspendat. Durum enim est, ut si alii pro mercede sua libertates tribuunt, ab Ecclesiâ, quam tueri has oportuerat, revocentur. Iterum ergo atque iterum experientiam tuam necessario submonemus, ut illic, si quæ inter pauperes, & Romanam Ecclesiâ sanctam quæstiones vertuntur, omni mentis integritate discutiat, sicque patrimoniales utilitates peragat, ut à benignitate justitia non recedat.

NOTÆ.

(a) Gregorius.] Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. unic. & apud Ivonem Carnot. part. 16. cap. 73. & reperitur textus hic inter epistolas ipsius Sancti, lib. 1. in dict. 9. epistol. 53. ex quo registro integram hujus textus transcribo, & præsentem inscriptionem exposui in cap. 2. de constit.

(b) Pauperum necessitatibus.] Quod proprium erat officium defensoris, ut probavi in capite.

(c) Actoribus.] De quorum officio egi in cap. 1.

(d) Per epistolam.] Variæ fuerunt apud Romanos manumissionum formæ, quas post Institutarios in §. multis, Instit. de libert. referunt Cuelar. integro trat. de manumiss. Brissonius lib. 1. select. cap. 11. Aldus Mancinus lib. 1. epistol. epist. ad Franciscum Alciatum, Marcel. Donatus in dilucid. ad Suetonium in Augusto, cap. 40. Avendanno de metu lib. 2. cap. 34. nos in c. 1. de serv. non ordin. & non ex omnibus æquæ perfecta libertas sequebatur, nam tantum manumissi vindicta, aut testamento cives Romani efficiebantur, & justam libertatem a seque dicebantur, l. generaliter 29. ff. qui & à quibus, l. 1. ff. si quis testamento, l. 11. ff. ut

in possessionem legat. l. 16. in fine, ff. ad Trebel. l. cum quasi 30. §. ultimo, ff. de fideicommiss. liberi. l. 2. eod. tit. Paulus lib. 4. sentent. tit. 12. §. multis, Connanus lib. 2. comment. cap. 6. Brissonius & Calvinus verbo falsa libertas: & manumissus uno ex tribus modis, respectu Latinorum & dedititorum liber dicebatur, Cicero lib. 1. in Topicis, ibi: Qui nec vindicta, nec testamento, nec censu manumissus est, liber non est. Manumissio autem vindicta nomen accepit, ut alii dicunt, à Venditio Vitellorum servo, qui civitatem prodicione liberavit erepturam, qui adversus Romanos conjurationem patefecit, & publicè à Romanis manumissus est; in præmium scilicet (ut ait Livius lib. 2.) libertas, & civitas data est, & ille primus dicitur vindicta liberatus: qua de re est elegans textus in l. 2. §. initium, ff. de origin. juris: & inde illud Claudiani in 4. de consularu Honorii: Deductum vindicæ mor em lex celebrat. Cujac. tit. vit. C. de vindict. manumis. Connanus lib. 2. comm. cap. 6. Gothofred. in notis ad Ulpian. tit. de libertis. §. vindicta; quod aded ab Interpretibus tritum est, ut necesse non sit plura alia cumulare. Alii ex eo dictam manumissionem vindicta asserunt, quod licitor virgulam servo manumittendo im-
impo-

Manumif-
sionum
modi.

imponeret. Perſius: *Vi vindicta poſtquam meus a Pratore receſſit.* Et paulo poſt: *Non in feſtucia li-
ctor, quam geſtus inani.* Boëcius in topicis, Plutarch.
de ſera numinis vindicta, l. 2. ff. de manumiff. vindict.
ob quod hæc libertas imponi dicitur, testamen-
taria verò relinquit; l. unic. §. penult. C. de communi
ſerv. manum. ubi notavit Cujac. unde dicitur,
vindictam imponere in l. apud 14. ff. de manumiff.
cum vulgatis & adductis à Gothofr. in notis
ad Ulpianum in fragmentis, tit. de libertis, §. vin-
dicta, à Briffonio & Calvino, verbo *Vindicta*.
Erant etiam in hac manumiffione certa & ſolen-
nia verba concepta ad eam peragendam. Severi-
nus Boëcius apud Ciceronem, quæ verò fuerint
illa ſolennia, & vulgaria verba, ex Conſtantini
Harmenopuli diffinitione colligamus, quam re-
fert Fornerius lib. 1. ſelect. cap. 5. *Vindicta*, inquit,
virga eſt, quâ Magiſtratus, vel Prætor, Conſul, vel
Proconſul, ante quos poterat celebrari (ut Ulpianus
docet in fragm. tit. de libertis, §. 7.) *caput ejus, qui*
manumittebantur, percussus, dicebat: Hunc ego
hominem liberum eſſe ajo, & civem Romanum, ut
obſervarunt Carolus Sigonius lib. 1. de antiquo
jure Roman. cap. 1. & Demſterus ad Roſinum lib. 1.
*cap. 20. Gothofredus ad l. manumiff. 23. ff. de ma-
numiff. vindict. Briffonius lib. 1. ſelect. cap. 11. unde*
exponendus eſt Paulus lib. 4. ſentent. tit. 12. ubi
*affirmat, mutum & ſurdum, ſervum vindicta li-
berare non poſſe, quia videlicet dari verba ma-
numiffionis non poterat; poſteâ tamen conſen-
ſu populi hæc ſolennis formula oblitterata fuit,*
*ut probat Fornerius ubi ſuprà. Censu manumit-
tebantur olim* (ut Ulpianus in fragmentis, tit. de
libertis, §. 8.) *qui luſtrali cenſu juſſu dominorum*
inter cives Romanos cenſum proſitebantur. Rectè di-
xit olim, quia jam Ulpiani temporibus in defue-
tudinem hæc abiit manumiffio, ejus tamen me-
minit Cajus lib. 1. Inſtit. tit. 1. §. *Civis Romanus*, &
illuſtrant eum manumiffionis modum Sigonius
d. lib. 1. c. 6. Demſterus ad Roſinum lib. 1. antiquit.
cap. 20. Mercerus lib. 1. opinionum; cap. 1. Con-
ciliis lib. 2. ſucceſſiv. cap. 9. Revardus de authorit.
prudens. cap. 6. Oſvaldus ad Donel. lib. 2. cap. 15.
Testamento etiam libertas dabatur, vel directa,
vel fidei commiſſaria. Directa, cum à teſtatore di-
rectò dabatur, nullo expectato hæredis factò, de
qua in tit. de manumiff. teſtam. Fidei commiſſaria,
quæ ab hærede præſtabatur, de qua in tit. ff. de
fidei commiſſ. libert. utriuſque effectus recensent
Petrus Faber lib. 2. ſemestr. cap. 19. Oſvaldus
ad Donel. lib. 2. comment. cap. 14. littera A. Cujac.
ad tit. C. de teſtam. manumiff.

2.
De libert.
Quiritia
& Latina.

Haecenus egimus de modis, quibus plena liber-
tas aſſequebatur: referamus nunc modos, quibus
manumiffi minorem libertatem conſequebantur;
& quidem inter amicos, aut per epistolam ma-
numiffi, Latini fiebant, id eſt in libertate mora-
bantur, & decedebant ut ſervi, donec aliquo ex
modis relatis ab Ulpiano in fragmentis, tit. de La-
tinis, Quiritiam libertatem aſſequerentur. Hujus
libertatis Latinae mentio extat in l. qui abſenti 38.
ff. d. acquir. poſſeſ. quo in textu præterquam quod
agitur de manumiffione per epistolam, uſitur

Conſultus verbis illis, in libertate morari, quæ
ſunt propria Latinorum: cujus locutionis ve-
ſtigia nonnulla ſunt in Pandectis, in l. 4. C. de
fidei commiſſ. libert. l. cum quaſi 30. ult. ff. eod.
l. ordinata 24. §. penult. ff. de liberal. cauſa: no-
tarunt Cujac. ad tit. C. de fidei commiſſ. libert. Gi-
fanius ibidem. Etiam libertas Latina contingebat
ex manumiffione inter amicos, de qua Se-
neca lib. de vita beata; ibi: *ſuſta libertatis, an*
libertatis data inter amicos, quæ eſt libertas Latina:
vel in convivio, cujus manumiffionis memine-
runt Cajus ubi ſuprà, Juſtinianus in §. ult. de
libertin. Item quotieſque Dominus finebat
ſervum ſe gerere pro libero, libertas Latina con-
tingebat: exempla plura adduxit Meril. lib. 4.
obſ. cap. 14. & inde intelligendus eſt textus in
l. ordinata 24. §. ſi qua actiones, ff. de liberal. cauſ.
Latini ergo in ultimo vitæ ſpiritu libertatem
cum ſervitute commutabant, decedebantque
tanquam ſervi, ut ſcribit eleganter Salvianus
lib. 3. de Eccleſ. carbol. ibi: *ſugo Latinae libertatis,*
quo ſcilicet jubent quedam ſub titulo libertorum
*agere viventes, ſed qua ſuperſtites habent, morien-
tes donare non poſſunt:* ſcilicet quia moriuntur
ut ſervi, §. ult. Inſtit. de ſucceſſ. libert. l. 8. C. Theo-
doſ. de liberali cauſa, l. 1. C. Theodoſ. de petit. hæ-
redit. l. 2. C. Theodoſ. ad SC. Claudianum. plura
Cujac. ad tit. C. de Latin. libert. Superſt ut de mi-
nimalibertate, & de dedititiorum ſtatu agamus.
Et in dedititiorum numero habebantur illi, ut
Ulpianus ait in fragm. tit. 1. §. 11. qui poenæ cauſâ
vinci erant à domino, quibus veſtigia inſcripta
fuerunt, vel ut alii legunt, ſtygma; qui ob id
ſtygmatici, litterati, & inuſti vocantur, iſti
enim ferro candenti in fronte notabantur, &
tradebantur, ut cum beſtiis pugnarent, vel in
carcerem conjicerentur. l. unic. C. de dedititia liber-
tate. l. fratres, ff. de poenis; & ita toto vitæ tem-
pore ſervituti erant obnoxii, tantumque morte
abſolvebantur. Unde conſtat, libertinorum tri-
plicem ſtatum fuiſſe. Primus eorum, qui plenam
libertatem aſſequebantur, qui & teſtamentum
facere, & teſtamento acquirere poterant. Secun-
dus Latinorum, qui iterum manumitti, aut ali-
quo ex modis relatis ab Ulpiano, civitatem Ro-
manam aſſequebantur. Tertius dedititiorum,
qui nullo juris remedio civitatem Romanam aſ-
ſequebantur, de quibus, & de prædictis manu-
miſſionum modis, plura tradunt Alciatus lib. 1.
paradox. cap. 14. Briffonius lib. 2. ſelect. cap. 9. Tira-
quel. in l. ſi unquam, verbo *Libertus*, n. 123. C. de re-
vocandis donat. Panciroli lib. 2. variar. c. 271. Con-
nanus lib. 2. comment. c. 6. Raguellus in d. l. unic. C.
de dedititia libert. ubi etiam Cujac. & ad tit. C. de
vindict. manumiff. & lib. 5. obſ. cap. 13. Demſterus
ad Roſinum lib. 1. antiq. c. 19. Revardus lib. 4. va-
riar. cap. 9. & de authorit. Prudentum, cap. 7. Do-
nel. lib. 2. comment. cap. 14. ubi Oſvaldus, Cuellar.
integr. lib. de manumiff. Wilenbach. diſp. 8. n. 20.
Perdoctam repetitionem ad hunc textum ſcri-
pſit Alphonſus Benitez Complutenſis Profeſſor,
& ejus commentarium dedi in cap. fin. de ſerv.
non ordin.